Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

HE 175/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta

Johtaja Visa Niittyniemi
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
12.11.2024

Visa Niittyniemi
10.11.2024

Yleistä

- Lakien muutokset ovat tarpeellisia, ne selkeyttävät säädöksiä ja muutoksilla saatetaan lait vastaamaan muuttunutta EU:n oikeuskäytäntöä
- ELY-keskukset olivat kuultavana esitystä valmistelleessa työryhmässä. Esitys vastaa merkittäviltä osin ELY-keskusten esiin nostamia tavoitteita lakien muutoksille.
- Esitys on hyvin perusteltu.

Tärkeimmät muutokset

- Ehdotettuja muutoksia on tarkasteltava kokonaisuutena, jonka merkittävimmät osat ovat:
  - Vesienhoidon ympäristötavoitteet tulevat lupamenettelyssä sitoviksi heikentämiskiellon säätämisen myötä
  - Uuden hankkeen tai toiminnan aiheuttaman vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen siirretään tehtäväksi lupakäsittelyn yhteydessä ja poikkeamisen edellytyksiä tarkennetaan
  - Selkeytetään ja täsmennetään direktiiviin sisältyvien vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä määräaikojen ja lievempien tilatavoitteiden sääntelyä

Heikentämiskielto lupamenettelyissä

- Vesien heikentämiskielto ja kielto vaarantaa hyvän tilan saavuttaminen on tullut kansallista oikeuskäytäntöä EU-tuomioistuimen Weser -tuomion myötä
- Kiellon käytännön vaikutukset ovat vähäiset
- Kieltoa sovelletaan jo nykyisin luvitusta, valvontaa ja vesienhoidon suunnittelua ohjaavana oikeuskäytäntönä
- Tila-arvioinnissa on siirrytty laatutekijäkohtaiseen arviointiin
  - tilaluokka määritetään heikoimman laatutekijän mukaan
  - kokonaisarviossa ei käytetä asiantuntija-arviota
  - tila-arviointi on aikaisempaa herkempi muutoksille
  - arvioinnista tulee läpinäkyvämpää

Uudelle hankkeelle tai toiminnolle myönnettävä poikkeaminen vesienhoidon ympäristötavoitteesta

- Koskee uutta hanketta tai toimintoa
- Poikkeamisen edellytyksiin ehdotetaan hieman nykyistä tiukempia reunaehtoja
- Vesien tilaan liittyvät reunaehdot eivät muutu
  - direktiivi ei mahdollista esitettyä laajempaa poikkeamisoikeutta
  - pilaavan vaikutuksen osalta poikkeuksen käyttö on tiukka ja rajoittuu tavoitteen laskemisesta erinomaisesta hyvään.
  - yhdenkin laatutekijän tila-arvion laskeminen erinomaisesta hyvään edellyttää mainittua poikkeusta
- Esityksen mukaan aluehallintovirasto päättäisi poikkeamisesta ympäristönsuojelulain tai vesilain perusteella annettavan päätöksen yhteydessä

Poikkeuksesta päättäminen AVIssa

- Lupapäätöksen valmistelun yhteydessä poikkeamisen edellytyksistä ja vaikutuksista voidaan kuulla eri osapuolia ja myös muutoksenhaku on mahdollista
- Aluehallintovirasto voi pyytää lisäselvityksiä poikkeamiseen liittyen
- Päätöksenteosta saadaan poistettua enimmillään kuuden vuoden aikaviive
- Aluehallintovirasto voi lupamääräyksillä varmistaa, että hakkeessa toteutetaan poikkeamisen edellytyksenä olevat kaikki käytännössä mahdolliset vaikutusten lieventämistoimenpiteet

Vesienhoidon tavoitteiden saavuttaminen vaiheittain ja lievempien tilatavoitteiden asettaminen

- Suomessa on kunnianhimoinen tavoite saada vedet direktiivin tavoitteen mukaiseen hyvään tilaan
- Käytössä on ollut pääsääntöisesti vain vesienhoidon tavoitteiden määräaikojen pidentäminen
- Lievempiä tilatavoitteita on asetettu vain yksittäisille vesimuodostumille
- Jatkossa aikaa hyvän tilan saavuttamiselle voidaan jatkaa rajoitetusti
- Esityksen mukaan ELY-keskuksille tulee velvoite tarkastella ympäristötavoitteiden lieventämistä kuuden vuoden välein.
- Lievempien ympäristötavoitteiden asettaminen:
  - vesimuodostuma on ihmisen toiminnan siten muuttama tai sen luonnonolot ovat sellaiset, että vaativampien tavoitteiden saavuttaminen on mahdotonta tai suhteettoman kallista.

Resurssivaikutukset

- Lainsäädäntöön esitetyt muutokset lisäävät ELYssä ja AVIssa tehtävän työn määrää
  - Lupakäsittelyn yhteydessä tehtävä vaikutusarvioiden tarkastelu
  - Ympäristötavoitteiden lieventämiseen liittyvät tarkastelut
- Suunnittelujärjestelmä PISARA saatava valmiiksi
  - Tehostaa suunnittelua ja automatisoi erilaisten rutiiniarvioiden tekemistä
  - Lisää vesienhoidon suunnittelun läpinäkyvyyttä
  - Toiminnanharjoittajat, konsultit, järjestöt ja kansalaiset pääsevät hyödyntämään tietoaineistoja